

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/118240,Rafal-Leskiewicz-Ukarac-winnych-przywrocic-godnos-c-ofiarom.html>

27.02.2026, 15:33

Rafał Leśkiewicz: Ukarąć winnych, przywrócić godność ofiarom...

Uchwalenie tzw. ustaw dezubekizacyjnych w 2009 i 2016 r. należy uznać za bardzo ważny element procesu rozliczenia państwa polskiego z komunistycznym dziedzictwem i istotny, choć w dużej mierze symboliczny gest zadośćuczynienia ofiarom systemu zła.

12.10.2024

Komunistyczne organy bezpieczeństwa państwa, zbrojne ramię totalitarnej władzy, działały od roku 1944 aż do lata 1990. Funkcjonariusze tzw. cywilnej i wojskowej bezpieki na masową skalę inwigilowali i represjonowali obywateli niegodzących się z wprowadzoną na sowieckich bagnetach komunistyczną władzą. Najpierw dopuszczali się zbrodni na masową wręcz skalę, uczestnicząc w licznych operacjach przeciwko podziemiu antykomunistycznemu w latach 40. i 50. Później, szczególnie w latach 80., dopuszczali się skrytobójczych mordów, których ofiarami padło wielu aktywnych opozycjonistów, a także duchownych, by wspomnieć tylko o zamordowanym w październiku 1984 r. ks. Jerzym Popiełuszcze.

Zaradzić niesprawiedliwości - rok 2009

Mimo upadku systemu komunistycznego w Polsce, formalnej likwidacji Służby Bezpieczeństwa i reorganizacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a także owianych złą sławą Wojskowej Służby Wewnętrznej oraz Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (czyli wywiadu wojskowego), przez kolejnych blisko 18 lat nie zrobiono nic, by odebrać przywileje emerytalne byłym funkcjonariuszom komunistycznych organów bezpieczeństwa państwa. Cieszyli się oni zwykle wysokimi w przeciwieństwie do ich ofiar, działaczy opozycji antykomunistycznej, często zmuszonych do życia na poziomie minimum socjalnego.

Prace legislacyjne nad przepisami obniżającymi uposażenia byłych funkcjonariuszy komunistycznej bezpieki podjęto jesienią 2008 r. Projekt ustawy o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin trafił do marszałka sejmu 24 września 2008 r. (druk sejmowy nr 1140).

W uzasadnieniu projektu ustawy zaznaczono, że

„służba w organach bezpieczeństwa w latach 1944–1990 była pracą skierowaną przeciwko wolnościowym dążeniom narodu polskiego. Jednocześnie – zdaniem wnioskodawców – na szczególne potępienie zasługiwało uczestnictwo w pracach Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego. Bezprawne powołanie i działalność WRON, będącej w istocie zorganizowanym wojskowym związkiem antyniepodległościowym, spowodowało ogrom szkód dla niepodległościowych dążeń wielu milionów Polaków. Niedopuszczalnym jest dalsze trwanie systemu prawnego, który przewiduje dla tych osób wysokie przywileje emerytalne, szczególnie w kontekście trudnej obecnie sytuacji materialnej wielu ludzi walczących w tych latach o wolność, niepodległość i prawa człowieka”.

Prace w sejmie trwały krótko i już 23 stycznia 2009 r. uchwalono ustawę, która po podpisaniu przez Prezydenta RP i 30-dniowym *vacatio legis* zaczęła obowiązywać 16 marca 2009 r. (Dz. U. z 2009 Nr 24, poz. 145).

Intencje ustawodawcy znalazły się w preambule. Podkreślała ona, że

„system władzy komunistycznej opierał się głównie na rozległej sieci organów bezpieczeństwa państwa, spełniającej w istocie funkcje policji politycznej, stosującej bezprawne metody, naruszające podstawowe prawa człowieka, stwierdzając, że wobec organizacji i osób broniących niepodległości i demokracji dopuszczano się zbrodni przy jednoczesnym wyjęciu sprawców spod odpowiedzialności i rygorów prawa, dostrzegając, że funkcjonariusze bez ponoszenia ryzyka utraty zdrowia lub życia, korzystając przy tym z licznych przywilejów materialnych i prawnych w zamian za utrwalanie niehumanitarnego systemu władzy, uznając, że samozwańcza Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego służyła utrwalaniu systemu komunistycznego w Polsce, wyróżniając postawę tych funkcjonariuszy i obywateli, którzy ponosząc wielkie ryzyko, stanęli po stronie wolności i pokrzywdzonych obywateli – kierując się zasadą sprawiedliwości społecznej wykluczającą tolerowanie i nagradzanie bezprawia, uchwala się, co następuje”.

W praktyce ustawa nazywana dezubekizacyjną zmieniła przepisy dwóch ustaw emerytalnych tzn. ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, a także ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Zaraz po wejściu w życie ustawy rozpoczął się niemający dotąd precedensu proces weryfikacji uprawnień emerytalnych.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

Polecamy publikacje:

- [Filip Musiał: Podręcznik bezpieki. Teoria pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL \(1970-1989\)](#)
- [Adrian Jusupović, Rafał Leśkiewicz: Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce ludowej \(1944-1990\). Zbiór studiów](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

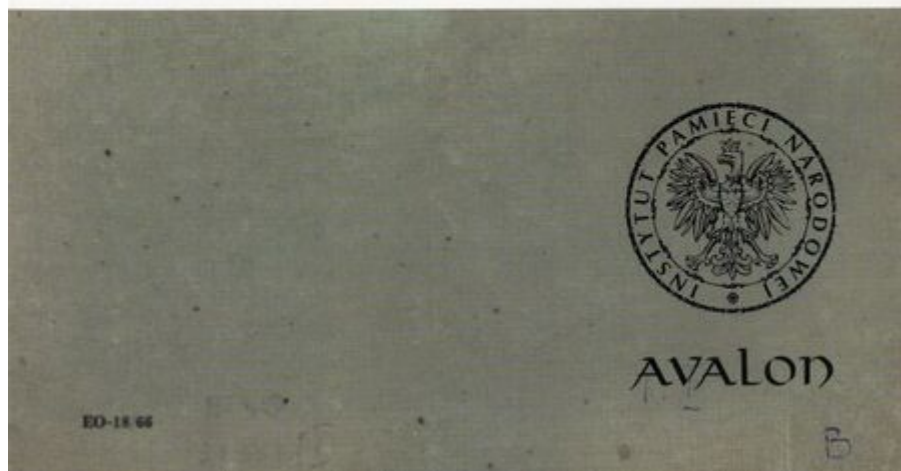
Artykuł

Powiązane wiadomości

WOKÓŁ TECZEK BEZPIEKI

Polecamy: materiały IPN o bezpiece